

Prof. GÜLER
ERTAN

Arel Üniversitesi
Grafik Tasarım Bölümü Öğr. Üyesi

Güzel Sanatlarda Üslup ve Teknik

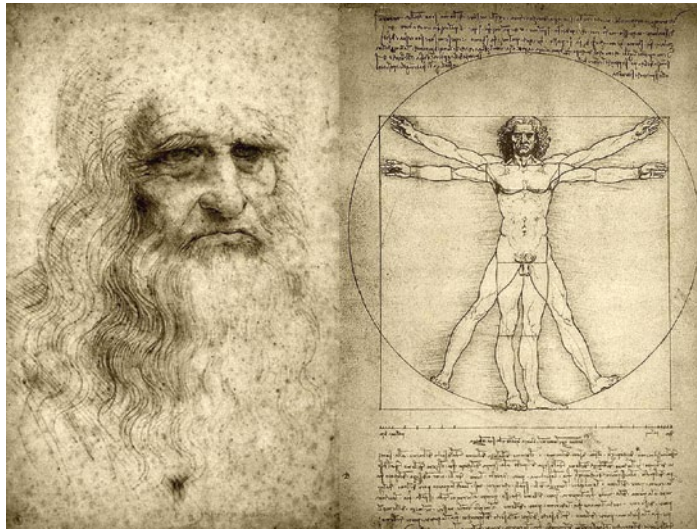
Üslup, sözlük anlamıyla, oluş, duyuş ve yapış biçimidir. Özgünlük ve üslup, birlikte düşünülen kavramlardır. Bu nedenle üslup, kişiliğin yapıta yansımaları demektir. Sanatçıları genel olarak değerlendirdiğimizde, aynı amaçta olduğunu zannederiz. Halbuki yakından bakıldığında ise, kendi dünyalarını aydınlatan birer yıldız olduklarını görürüz. Örneğin; **Leonardo, Michelangelo** ve **Rafael**, sanat akımları içerisinde düşünüldüğünde, Rönesans döneminin sanatçılarıdır. Fakat her birinin anlatımları, renkleri, yorumları ve şekilleri değerlendirildiğinde, üç ayrı kaynak olarak etkilerinin farklı olduğunu gözlemleyebiliriz. Çağlar ötesinden bugüne ve daha ilerisine bakıldığında, bu sanatçıların eserlerini gören her göz, ayrı bir kaynak olarak yararlanacak ve farklı bir yöne yönelecektir. Sanatçı, bütün kalıpların dışına çıktığı zaman, kendi yaratıcılığı ile baş başa kalır.

“Bu güç nedir? Kaynağı neresidir?”

Örneğin; Mevlana, “Gönül aynası, saf ve pak bir hale gelince, sudan, topraktan hariç suretler görsün” der. Duyarlılık, iyi ve güzel için coşabilmek, aynı zamanda, duyarlılığı

coşku düzeyine yükseltebilmektir. Bence tüm bunlar, sanatçının gönül güçleridir. Yine Mevlana'nın bir sözüyle, bu gönül duyarlılığının kalitesini vurgulamak

istersek, “Sevgiden, tortulu, bulanık sular, arı, duru bir hale gelir.” Bahsi geçen bu sevgi de, bilginin sonucudur. Yoksa saçma sapan şeylere kapılan bir kişi, nasıl olurda böyle bir tahta oturur ki? Sanatçının, üstün bir gönül gücünün yanı sıra, bilgi ve düşünme gücüne de gereksinimi vardır. “Doğuştan yetenek” dediğimiz kavramın, gönül ve düşünme güçlerinin gelişmesinde ve eğitiminde bir rolü vardır.

Her sanatçı, kendinden önceki sanatçılardan, kalıp dışında kalmayı ve yeni kapılar

açmayı öğrenir. Bunun en güzel örneği, halk ozanlarımızın, yaratma ve gelişme yollarıdır. Her halk ozanı, kendinden önceki ustaları tanır, bazen de bunlardan birinin çırağı olur. Yaptıklarını ezbere bilir ve söyler. Fakat Emre'yi Karacaoğlu'la, Seyranî'yi Pir Sultan'la, Veysel'i Ali İzzet'le aynı kefeye koyamazsınız. Her biri, kendi türküsünü söylemiştir. Sanat akımları, yeni açılan bir kapıdan gelen, yoğun ışık gibidir. Sanatçılar, gelen bu ışığı, kendilerine göre değerlendirdikten sonra, yeni kapıların açılması için başka kaynakları zorlarlar. Çünkü sanat, belli kalıplar içine konulamayan ve estetik olan insani duygularının, dışavurumu olarak da tanımlanabilir. Başka bir deyişle sanat, insanlık tarihinin her döneminde var olan bir olgudur.

İnsanlığın geçirdiği evrimler, yaşama biçimlerini, yaşama olan bakışlarını, sanat biçimlerini ve sanata olan bakışlarını da değiştirmiştir. Her dönemde ve her toplumda sanat, farklı görünümelerde ortaya çıkmıştır. Örneğin, **Japonya'da yaşayan sanatçı ile Hollanda'da yaşayan sanatçının anlatışı aynı olabilir mi?** Sanatçı, kalıpların ve toplumların dışına çıkarak, toplumun soyut ve somut değerlerini daha ayrıntılı görebilmelidir. Sanatçı, topluma ve doğaya, gönül ve akıl gözünün en büyük gücü ve de en geniş açısıyla bakmayı bilendir.

İnsanı hayvandan ayıran en belirgin özellik, yaratıcılığı ve yapıcı varlığıdır. İnsan, varlığını ve yaşadığını, ancak yapıtlarıyla gösterebilir. Kültür çağı denilen kavram, bu yapıtlar olmadan düşünülemez. Bu dönemde yapılan yapıtlar, kültür çağına uygulanabilen değer ölçülerine uygun izler taşır.

Örneğin, **Eski Mısır**lının giyimi, yazı karakteri, kullandığı taşıma araçları, Mısır sanatının bütünlüğünden ayrılmaz. Gotik sanat döneminin mimarisi, yazısı, resim sanatı, aynı

özgün izleri taşırlar. Türk – İslam sanatının camileri, çeşmeleri, sürahileri hatta günlük işlerde kullandıkları kavuklar, aynı elden çıkmış kadar öz ve biçim bakımından birbirlerine yakındırlar. Geçmiş yüzyıllarla ilgili araştırmalar yapılırken, yalnız müzelerdeki resim ve heykellerle, mimari yapıtları ile değil, o dönemde kullandıkları her çeşit araç gereçleri, günlük kullandıkları eşyalar, özet olarak, tüm yapıt ve düşünceleri bizleri etkileyecektir.

Çağımızda yapılan her şey, çağımız kültürünün özünü oluştururken, bu değerler nelerdir? Nasıl bulunur?

Bu sorulara kesin yanıt vermek olanaksız, fakat bu değerlerin neler olabileceği konusundaki düşüncelerimi şöyle açıklayabilirim; Eski kültür çağlarında güzel sanatlarla uğraşanlara baktığımızda, zanaat yapanlar veya tekniker diye bir ayrıma rastlayama-

yız. Her mesleğin ustalardan oluştuğunu görürüz. Öğrenmenin, çıraklıkla başladığını, bağımsız çalışabilecek kadar mesleği öğrenenlerin usta ünvanını kazandıklarını görürüz. O dönemlerde güzel sanatlar ve zanaat kavramları bile yoktu.

Teknik kelimesi, Eski Yunancada beceri, bilmek ve yapabilmek anlamına gelir. Güzel Sanat anlamında da kullanılır. Güzel ve çirkin yapıt, eski çağlarda da vardı. Bu dönemlerde sanatçıların ismi anılır, fakat yapıta yazılmazdı. İlk kez Yunan Kültür çağında sanatçıların ismi belirtilmeye başlanmıştır. Fakat bu, kendilerini sanatçı olarak gördükleri için değil, zamanın değer ölçülerine göre üstün yapıt verdikleri içindir. Rönesans döneminde sanatçıların isminden söz ediliyordu. Fakat meslek olarak resim yapmak, heykel ve bakırcılık yapmaktan ayrıcalıklı görülüyordu. Ustanın yetişme koşulu, her meslekte aynı idi. Aynı çağda, bizim ülkemizde de koşullar aynıydı. Örneğin nakkaşlık, kuyumculuk, saraçlık gibi meslekler vardı. Ressamlık ya da heykeltıraşlık gibi terimler yoktu. Örneğin Bursa'daki Yeşil Camii'nin kapısını yaratan, heykeltıraş değil, oymacı ustasıydı.

İlk güzel sanatlar akademileri, Avrupa'da 17. Ve 18. Yüzyıllarda Prensler ve Krallar tarafından kurulmuştur. Amaçları, mimarlık sanatının önderliği altında ülkenin uyulamalı güzel sanatlarını geliştirmektir. Resim ve heykel de, mimari yapıtların süslenmesi için kullanılıyordu. İlk kez bu akademilerle birlikte güzel sanat ve zanaat ayrımının başladığı görülmektedir.

Bunun için böyle olduğuna baktığımızda, örneğin Eski Mısır çağındaki ustaları ele alırsak, onların yaptıkları günlük kullanım eşyaları, heykelleri, resimleri ve yazılarının tümünün Mısır sanatının özelliklerini veren izleri taşıdığını görürüz. Çünkü bu ustalar, ürettikleri bu yapıtlarında, malzemeye, gereksinmeye, tekniğe, zamana, hacim uygunluğuna veya biçimde sadeliğe bilinçli olarak yaklaşıp bu sayede başarılı sonuçlar elde ediyorlar. Ustaların yapıtlarında, bu koşulların hepsi aynı ağırlıkta değer taşımaz. Örneğin, her ayakkabıda ağırlık merkezi gereksinmeye uygunluktur. Bir anıtı donatacak heykelde ise ağırlık merkezi, biçim sadeliği ve biçime bağlı anlatım değeri üzerindedir. ❶

